

ז"ל: "כל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי"², והתירו ב"אילן שמשיר את פרותיו טוענו באבנים וסוקרו בסיקרא" – אפילו הוא מהמפורסמים שבדרכי האמורי, ובלבד שלא יעשה מתוך כוונה להידמות אליהם, אלא לתועלת אחרת, כפי שביארו ז"ל: "טוענו באבנים כי היכי דלכחוש חיליה סוקרו בסיקרא כי היכי דנבעי אינשי עליה רחמי"³; ואם הם התירו זאת בגלל סיבה זו, האם לא נצווה אנו לעבוד את ה' יתע' במה שפירשה אותו התורה ואשר מסורות הנביאים דנו בו, אף שהוא דרך הגוים? דבר זה אינו נעלם אלא מעיני רדום שיש לסלוח לו בגלל קוצר שכלו, ומרחמים עליו ומוזהרים ומלמדים ומדריכים אותו עד שייעזר מתרדמתו, או (מעיני) עיקש, מנהיג רע שיש לתעבו ולגנותו משום התגברות פניותיו על אמונתו. הנה הוגדר לך אפוא איסור זה, וזאת שמה שאסרה אותו התורה אסור בין שסיבתו "חקות הגוים" או זולתה; ומה שציוותה בו והמליצה עליו יעשה בלי ספק, בין שהוא מהחוקים או מהדרכים של זולת ישראל והם מחזיקים בו ובין /עמ' 46. שאין הוא ממה שזולת ישראל נוהגים לפיו; ומה שלא נאסר בתורה ולא צווה ולא הומלץ עליו והוא מהמפורסמים שבדרכי הגוים וחוקותיהם, ואינו ממסורת ישראל, תאסר עשייתו, אם מתכוונים בו להידמות אליהם; ועל-כן אסרו מְסַפְּר קוּמִי על כל אחד, אך התירו זאת למי שעומד לפני המלכים מפני שאינו מתכוון להידמות, ועל-כן התירו באילן שמשיר את פירותיו מה שהתירו; ולפי זה יש להבין שמי שרוחץ

אין בו משום דרכי האמורי ואבאחוא פי אילן שמשיר את פרותיו טוענו באבנים וסוקרו בסיקרא ואן כאן דלך מן משהור דרכי האמרי אדא לם יעמל לקצד משאבהתהם בל לפאידיה אכרי כמא בינא ז"ל טוענו באבנים כי היכי דלכחוש חיליה סוקרו בסיקרא כי היכי דנבעי אינשי עליה רחמי ואדא אבאחוא הם דלך להדה אלעלה לא נאמר נחן באלתעבד ללה תע במא נצת בה אלתורה ותדאולתה אתאר אלאנביא מע כונה מדהבא ללגוים הדא מא לא יגהלה אלא גאפל יעדד לקצורה וירחם וינבה ויעלם וירשד חתי יסתפיק מן גפלתה או מעאנד רב הוי ימקת ויכרה לגלבה הוואה עלי דינה פקד תחדד לך הדא אלנהי ודלך אן מא חרמתה אלתורה חראם כאנת עלתה חקות הגוים או גירהא ומא אמרת בה ונדבת אליה יפעל ולא בד כאן ממא יסתסנה או יתמדהב בה גיר ישראל או כאן /עמ' 46. ממא לא יעתמדה גיר ישראל ומא לם יחרם פי אלשריעה ולא אמר בה ולא נדב אליה והו מן משהור מדאהב אלגוים ונואמיסהם וליס מן אתאר ישראל יחרם פעלה אדא קצד בה משאבהתהם ולדלך חרמוא מְסַפְּר קוּמִי עלי כל אחד ואבאחוא דלך למן יחאצר אלמלוד לאנה לם יקצד אלתשבה ולדלך אבאחוא פי אילן שמשיר את פירותיו מא אבאחוא ועלי הדא יגב אן תפהם אן מן

2 שבת סז ע"א; חולין עז ע"ב; וכן: תוספתא שבת פ"ז (פ"ח) ה"טו, עמ' 118 ש' 26. 3 חולין שם שם; שבת שם שם: "אביי ורבא אמרו: כל דבר שיש בו משום רפואה [שנראה לעין שהיא מועילה] אין בו משום דרכי האמורי". בהקשר לכך מוזכרת המשנה: "אילן שמשיר פירותיו סוקרו בסיקרא [צובע אותו בצבע אדום] וטוענו באבנים", כאמצעים שמטרתם למשוך את עיני האנשים שיראו את דלות העץ ויבקשו עליו רחמים.

[46.]

1 לספר את החלק הקדמי של הראש ולהותיר רעמת שיער מאחור שזה מנהג גויי.

מטומאתו או שרחץ ידיו ורגליו לתפלה, מקיים חובה ונוהג בדבר מומלץ הקרוב להיות מצוה; ומי שרוחץ זרועו ומחייב עצמו לרחוץ אחורי אוזנו ולמשוח שער ראשו במים ושואף מים דרך אפו לפני תפלתו – מתוך הידמות לגוים – יש למנעו מזה ולאסרו עליו משום שאינו ממנהגי ישראל, לא שבכתב ולא שבמסורה; אין אני מכנה זאת כחוקות הגוים, משום שהמחזיקים בדרך זו, כוונתי הישמעאלים, הנם מייחדים שאוסרים עבודה זרה, אולם אין הכרח בהידמות זו משום שדי בתורתנו ובמנהגינו, ואין להוסיף עליהם, אלא אם כן יש על זרועו לכלוך וטינוף נראה שרחץ אותו בגללו, כשם שאם יש טינוף על שוקו או על איבר אחר בגופו או שיש בתוך אפו אבק ושואף מים באפו כדי לנקותו, לא מתוך כוונת הידמות, אלא כדי שינקה עצמו מלכלוך וכדי להסיר את טרדותיו לפני התפלה, כשם שרוחץ את זַעַת בית שחיו, אין למנעו מכל זה, מתוך היקש למה שאמרו ז"ל: "כל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמרי";² וכן מי שצם בצום הנוצרים או בצום זולתם, על דרך ההידמות אליהם, יש למנעו מכך; והצם לקיום נדר או לקיום מצוה מרצון, לא מתוך השתתפות עם הגוים ולא מתוך כוונת הידמות אליהם, עם הגוים ולא מתוך כוונת הידמות אליהם, מתבאר לך שהיושב בעת תפלתו בברכו על ברכיו בפנותו נוכח ה"מזרח", משום שכך עשו דניאל ושלמה, אין למנעו מזה הואיל והגוים יושבים כך בתפלותיהם; וכן המשתחוה בקדיש וכד' משום שכך ציווה

אסתחם מן גנאבה או רחץ ידיו ורגליו לתפלה פעל ואגבא ואעתמד מנדובא יקארב אלפרץ ומן גסל דראעה ואפתרץ אן יגסל כלף אדנה וימסח שער ראסה באלמא ויסתנשק קבל צלאתה תשבהא באלגוים ימנע מן דלך וינהי ענה לאנה ליס מן סיר ישראל לא אלמסטורה ולא אלמנקולה ולא אטלק אלקול באן הדה מן חוקות הגוים לאן אלמתמדהבין בדלך אעני אלישמעאלים מוחדון מחרמון עב זר לכנה לא צרורה להדה אלמשאבהה לאן פי שריעתנא וסירנא כפאיה ולא זיאדה עליהא אללהם אלא אן יכון עלי דראעה וסך ומרתה טאהרה יגסלה לאגלה כמא לו כאנת מרתה עלי סאקה או עלי עצו אכר מן בדנה או יכון פי דאכל אנפה גבאר יסתנשק לינצפה לא לקצד אלתשבה בל ליתנצף מן וסך ויזיל קלקה קבל אלצלאה כמא לו גסל ערק אבטיה פאן גמיע דלך לא ימנע מנה קיאסא עלי קולהם ז"ל כל שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמרי וכדלך מן צאם פי צום אלנצארי או צום גירהם עלי גהה אלתשבה בהם ימנע מן דלך ומן צאם קצי נדרא או טטועא לא משארכה ללגוים ולא לקצד אלתשבה בהם [46: 27] לא אנתקאד עליה פי דלך ובחשב גמיע דלך יתבין לך אן אלגאלס פי חאל צלאתה בארך עלי רכבה מסתקבל אלקבלה לאן דלך פעל דניאל ושלמה לא ימנע מן דלך אד ואלגוים יגלוסוא הכדא פי צלאתהם ומן סגד פי אלקדיש ונחוה לאן כדלך אמר דוד רוממו יי

2 ראה הע' 2 בעמוד 45 לעיל. כל הדוגמאות שמפרטן הראב"ם לעיל מתייחסות לדיני היטהרות ("וצוא") המתבצעים בתהליך המקדים את התפילה באסלאם.

דוד: "רוממו יי אלהינו והשתחווי" אין למנעו מזה הואיל והגוים משתחוויים כך. והנני מתפלא על מי שעיוורון ראייתו הביאו לאסור את הפנייה נוכח ה"מזרח" בעת ישיבה לעבודת ה' משום חוקות הגוים, ואינו מונע ואף קובע כחוק ונוהג לקבור את המתים בכיוון ה"מזרח" שהוא מחוקות הגוים דווקא ואין לו יסוד במנהגי ישראל, והמסורה הקדומה אף נגדו וההיקש חולק עליו: אשר לכך שהמסורה הקדומה נגדו, הנה קברי ישראל הקדומים – לכל צד; על כך מורה לשון משנת בתרא: "המוכר מקום לחבירו לעשות לו קבר וכו' עושה תוכה שלמעה ארבע אמות על שש ופותח לתוכה שמונה כוכין שלשה מיכאן ושלשה מיכאן ושנים כנגדו",² ואף יותר מכך: הנה הקברים הנכבדים, קברות הנביאים וקברות חכמי ישראל שניתן לראותם עד היום בסוריה. ואשר לכך שההיקש סותר אותו הרי זה משום שהפנייה נוכח ה"מזרח" היא עבודת ה', ואילו לגבי המתים בטלה עבודת ה', ואין לדמות אצלם עבודת ה' כדרך בני אנוש בגלל גוויותיהם הטמונות בקברים; אמרו ז"ל: "מאי דכתיב במתים 'חפשי'³ – כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות".⁴ בעוד שההשתחויה לאלהי ישראל נאסרת, משום שהגוים משתחוויים, הנה זרי עץ ההדס נאגדים על ספרי תורות שזה חוקות הגוים עובדי עבודה זרה דווקא, משום שכך עושים הנוצרים: הזרים על [עמ' 47]. האוונגליונים שלהם ושמים בעץ הזית או מתברכים בו במועדיהם ואין זה אלא קיום הבטחתו יתע': "והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העור באפלה ולא

אלהינו והשתחווי לא ימנע מן דלך אד' ואלגוים יסגדו הכדא ואנני לאסתגרב מן עמי בצירה יודי לאן ימנע מן אסתקבאל אלקבלה פי חאל גלוס אלעבאדה לאגל חוקות הגוים ולא ימנע בל יסתסן ויעתמד דפן אלאמואת ללקבלה אלדי הו מן חוקות הגוים דוקא ולא אתר לה פי סיר ישראל בל אלא אתר אלקדים צדה ואלקיאס יכאלפה אמא כון אלא אתר אלקדים צדה פאן מדאפן ישראל אלקדם לכל גהה ידל עלי דלך נן משנת בתרא המוכר מקום לחבירו לעשות לו קבר וכו' עושה תוכה שלמעה ארבע אמות על שש ופותח לתוכה שמונה כוכין שלשה מיכאן ושלשה מיכאן ושנים כנגדן ואעטס מן הדא אלמדאפן אלכרימה מדאפן אלאנביא וקבור חכמי ישראל אלמשאדהה אלי אלאן באלשאם ואמא כון אלקיאס יכאלפה פהו לאן אלאתגאה ללקבלה תעבד ואלאמואת אלמעבד סאקט ענהם ולא יתצור פיהם עבאדה בשרייה לגתתהם אלמדפונה פי אלקבור קאלוא ז"ל מאי דכתיב במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות ואלסגור לאלהי ישראל ימנע מנה לכון אלגוים יסגדו ואכאליל אלמרסין תעמל עלי ספרי תורות אלתי הי חוקות הגוים עובדי עב זר דוקא לאן הכדא תפעל אלנצארי אלאכאליל עלי [עמ' 47]. אנאגילהם ויפרחוא באלזיתון או יתברכוא בה פי מואסמהם ולכן הדא תבות תואעדה תע והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העור

[46:]

1 תהלים צט, ה. 2 בבא בתרא ו, ח. 3 תהלים פח, ו. 4 שבת ל ע"א.

תצליח את דרכיך";¹ ואין עוד צורך, אחרי שהעמקנו לבארו לגבי ביטול התנגדותו של מי שחושב שיש להקשות על חיוב חוקות התורה בגלל חוקות הגוים, גם לפרש שדבריהם ז"ל: "לא יחקה את המינים"² – בין מה שהמציאו ממה שהתורה לא הזכירה אותו אלא ייחסוהו אליה בבורותם והוא מתוך מה שאנו עדים לו מדרך אמונת הקראים, כמו פרטי דרכי אמונתם בעניין טומאת נידה וזולתה והתנייתם לגבי הטהרה שיש ליצוק מים בערב השמש ועוד הבלים מסוג זה שהם "חדשים מקרב באו",³ ועל אלה והדומה להם אומרים: "אשר לא צויתי ולא עלתה על לבי";⁴ אולם להימנע מלהשתחוות משום שהקראים משתחוים, הנה אין דבר זה ראוי יותר מכך שיאמר בור אחר: נימנע מכל מצוה שהקראים עושים אותה – "שלא יחקה את המינים", משום שהקראים נקראו גם-כן בכינוי או בשם המושאל "מינים" אף כי שםם האמיתי הוא "צדוקים"; ובורותו של אחד המתלהמים אף הגיעה לידי כך שהוא מגנה מי שמרבה לעסוק בתורה שבכתב והרי מחויבים בזה כפי שציווה ה' יתע': "והגית בו יומם ולילה",⁵ או מלהתפלל תפלת רשות, לפני תפלתו או אחריה – על-ידי פסוקים מספר תהלים או מדברי הנביאים, מי שמגנה זאת אמר כי הכל מגונה או אסור בהיותו דומה למעשה הקראים, ודבר זה, אף כי הוא דבר שביטולו ברור, הנה הכרחי לבאר לגביו משפט מסכם קצר שיניח (את הדעת) מכל העניין הזה, והוא שיש מצוות משותפות לנו ולגוים מכל שכן הקראים [עמ' 47] והדומים להם מאלה שיצאו מישראל, ויש מצוות

באפלה ולא תצליח את דרכיך ומא יחתאג בעד מא אסתקצינא ביאנה פי סקוט מעארצה מן טן אנה יעארץ וגוב חוקות התורה בחוקות הגוים אן ישרח איצא אן קולהם ז"ל לא יחקה את המינים פימא אבתכרוה ממא לם תאת בה אלשריעה בל נסבוה אליהא בגהלהם ודלך ממא נחן משאהדוה מן מדהב אלקראיין כזאיאת מדהבהם פי טומאת נדה וגירהא ואשתראטהם פי אלטהר באלסכב ענד גרוב אלשמס ונחו הדה אלהדיאנאת אלתי הי חדשים מקרוב באו ויקאל פיהא ופי שבההא אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי אמא אן נמתנע ען אלסגוד לאגל אן אלקראיין יסגדון פמא קול דלך באולי מן אן יקול גאהל אכר נמתנע ען כל מצוה תעמלהא אלקראיין שלא יחקה את המינים לאן אלקראיין קד סמוא באצטלאח או אסתעארה מינים איצא ואן כאן חקיקה אסמהם צדוקים ולקד וצל גהל בעץ אלמתהאפתין אן ישנע עלי מן יכתר אלאשתגאל בתורה שבכתב וילאזם דלך כמא אמר אללה תע והגית בו יומם ולילה או אן יתנפל פי צלאתה או קבלהא או בעדהא בנצוץ מן ספר תלים או מן דברי הנביאים קאל מן ישנע דלך כלה שנע או חראם לכונה ישבה פעל אלקראיין והדא ואן כאן קולא טאהר אלסקוט לא בד אן אבין פי גרצה גמלה מלכצה מכתצרה תריח מן גמיע הדא אלגרץ והי אן תם עבאדאת משתרכה לנא וללגוים פצלא ען אלקראיין [עמ' 47] ונחוהם מן כוארג ישראל ותם

[47.]

1 דברים כח, כט. 2 חולין ב, ט. 3 דברים לב, יז. 4 ירמיה ז, לא. 5 יהושע א, ח.